

KIRJALLINEN KYSYMYS 249/2004 vp

Maakuntajakolain ja muun lainsäädännön noudattaminen kärjäoikeuden tuomiopiiriratkaisuissa

Eduskunnan puhemiehelle

Oikeusministeriön kirjeellä 3.12.2003 on Loimaan seutukunnan kunnille tiedotettu suunnitelmasta, jonka mukaan Loimaan kärjäoikeuden tuomiopiiri tulotaisiin liittämään Forssan kärjäoikeuden tuomiopiiriin. Ministeriö on jatkanut lukuisista vastustavista lausunnoista (mm. kaikki kärjäoikeuspiirin kunnat, Varsinais-Suomen liitto, Loimaan ja Turun kärjäoikeudet, Turun kaupunki, asianajajat) huolimatta asian valmistelua.

Hallinnollisen aluejaotuksen suhteen tehty esitys rikkoo aluehallinnon perusjaon rajat. Se ylittää läänin- ja maakuntarajat sekä pitää sisällään kirjattuna poikkeaman seutukuntajaosta: mm. kolme Turun naapurikuntaa joutuisi asiomaan toisen maakunnan ja toisen läänin kärjäoikeudessa.

Loimaan kärjäoikeus toimii kaikilta osin moitteettomasti. Tilastojen valossa kärjäoikeus on tehokas, taloudellinen ja laadukas, ja se palvelee alueensa väestöä erinomaisesti.

Kaikki kärjäoikeuspiirin kunnat haluavat yksimielisesti säilyttää ennallaan ensisijaisesti tuomiopiirijaon Loimaan seutukunnan osalta. Mikäli kärjäoikeuspiiriä muutetaan, kaikki seutukunnan ja kärjäoikeuspiirin kunnat pitävät yksimielisesti ainoana hyväksyttävänä vaihtoehtona seutukunnan tuomiopiiriin liittämistä Turun kärjäoikeuden tuomiopiiriin.

Maakuntajakolain 1 §:n 3 momentissa todetaan, että "valtion hallintoviranomaisten toimi-

alueiden tulee, jollei erityisistä syistä muuta johdu, perustua maakuntajakoon".

Loimaan seutukunta kuuluu SEUTU-hankkeeseen. Seutuyhteistyökokeilulain tavoitteena on paikallishallinnon rakenteiden vahvistaminen yhtenäistämällä seutukuntien ja valtion paikallistason viranomaistason toimialueita.

Lääninhallinnosta annetun lain mukaan lääninhallinnolla on laaja-alaisia tehtäviä, jotka muun ohessa koskevat oikeushallintoa. Kärjäoikeuden vieminen eri läänin ei tästäkään syystä ole perusteltua.

Loimaan kärjäoikeuden tuomiopiirin kunnat kuuluvat jo muun muassa maa- ja metsätalouden, ulosotto- ja yrityssaneerausasioissa Turun kärjäoikeuden tuomiopiiriin. Mitään maakuntajakolain edellyttämiä "erityisiä syitä" maakuntarajan ja lääninrajan ylittämään kärjäoikeuden tuomiopiiriin muutokseen ei ole esitetty.

Turun kärjäoikeuden laamannin Teuvo Brunilan lausunnon mukaan Loimaan kärjäoikeuden liittämällä Turun kärjäoikeuteen saavutettaisiin selviä kustannussäästöjä. Sen sijaan liittäminen Forssan kärjäoikeuteen ei Brunilan mukaan kohdistaisi resursseja alueellisesti oikealla ja tarkoituksenmukaisella tavalla. ja näin syntynyt kärjäoikeus olisi tulevaisuuden ratkaisuna liian pieni. Lausunnon mukaan oikeuspalvelujen taso ei parane, jos Loimaan kärjäoikeus liitetään Forssaan. Jos taas kunnat liitetään Turun kärjäoikeuden tuomiopiiriin, oikeuspalvelujen taso paranee huomattavasti. Brunilan mukaan yh-

distäminen rikkoisi myös maakunta- ja lääninrajan ja olisi siten voimassa olevan lain vastainen, koska tälle yhdistämiselle ei ole lain tarkoittamia erityisiä syitä.

Hallinnon kehittämisen keskeisiksi päälinjoiksi on hyväksytty päätösvallan hajauttaminen, tehtävien hajasijoitus ja alueellisesti tasapainoisen kehityksen turvaaminen. Esiitetty suunnitelma on selkeästi ristiriidassa näiden tavoitteiden kanssa. Erityisen selkeästi suunnitelma poikkeaa maakunnista annetun lain säädöksistä.

On tärkeää, että hallinnollisten ratkaisujen toteuttamisessa huomioidaan yleiset hallinnon kehittämisperiaatteet ja erityisesti niitä säätelevä lainsäädäntö.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitämme valtioneuvoston asianomaisen jäsenen vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Aikooko hallitus huomioida Loimaan käräjäoikeuden ja sen tuomiopiirin toiminnan ja mahdollisesti sen osalta tehtävien ratkaisujen osalta maakuntajakolain ja muun hallinnon kehittämistä koskevan lainsäädännön säädökset ja hallinnon yleiset kehittämisperiaatteet?

Helsingissä 25 päivänä maaliskuuta 2004

Olavi Ala-Nissilä /kesk
Ilkka Kanerva /kok
Pertti Hemmilä /kok
Sari Essayah /kd
Maija Perho /kok
Jukka Roos /sd
Annika Lapintie /vas

Esko Kiviranta /kesk
Janina Andersson /vihr
Marjaana Koskinen /sd
Virpa Puisto /sd
Heli Paasio /sd
Mikko Immonen /vas

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimitannut valtioneuvoston asianomaisen jäsenen vastattavaksi kansanedustaja Olavi Ala-Nissilän /kesk ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 249/2004 vp:

Aikooko hallitus huomioida Loimaan käräjäoikeuden ja sen tuomiopiirin toiminnan ja mahdollisesti sen osalta tehtävien ratkaisujen osalta maakuntajakolain ja muun hallinnon kehittämistä koskevan lainsäädännön säädökset ja hallinnon yleiset kehittämisperiaatteet?

Vastauksena kysymykseen esitän kunnioittavasti seuraavaa:

Joulukuun 1 päivänä vuonna 1993 voimaan tulleen alioikeusuudistuksen yhteydessä maahamme perustettiin aiemmista 97 raastuvanoikeudesta ja tuomiokunnasta 70 käräjäoikeutta. Oikeudenkäyntimenettelyjen uudistamisesta, käräjäoikeuksien asiamäärissä tapahtuneista muutoksista sekä käräjäoikeuksien toiminnasta saatujen kokemusten perusteella oikeusministeriö on jatkanut käräjäoikeusverkoston kehittämistä siten, että maassamme on tällä hetkellä 63 käräjäoikeutta. Lisäksi valtioneuvosto on kesällä 2003 tehnyt päätöksen Alavuden käräjäoikeuden liittämistä pääosin Seinäjoen käräjäoikeuden tuomiopiiriin ja Lapuan käräjäoikeuden liittämistä Kauhavan käräjäoikeuden tuomiopiiriin 1.1.2005 lukien. Ministeriössä joulukuussa 2000 valmistuneessa alioikeuspiirijaon kehittämis ehdotuksessa on päädytty siihen, että noin 10 vuoden aikaperspektiivillä maassamme tulisi olla noin 50 käräjäoikeutta. Kehittämis ehdotusta kä-

siteltiin myös hallinnon ja alueiden kehittämisen ministerityöryhmässä keväällä 2001.

Vuonna 1997 voimaan tullut maakuntajakolaki (1159/1997) edellyttää, että valtion aluehallintoviranomaisten toimialueiden tulee, jollei erityisistä syistä muuta johdu, perustua maakuntajakoon. Hallituksen esityksen (HE 169/1997 vp) 1 §:n 3 momentin perusteluissa on mainittu maakuntajakoista poikkeamisperusteena muun muassa viranomaisten tehtävien luonne. Oikeusministeriön lähtökohtana käräjäoikeuksien tuomiopiiriä muodostettaessa on ollut se, että tuomiopiirit noudattaisivat mahdollisimman hyvin kihlakunta- ja maakuntarajoja, vaikka tuomioistuimet tuomiovaltaa käyttävinä viranomaisina eivät toimi maakuntajakolaissa tarkoitettuina aluehallintoviranomaisina. Valtion aluejakoneuvottelukunta on tässä asiassa antamassaan lausunnossa todennut muun muassa sen, että ehdotettu muutos heikentäisi aluejakojen yhtenäisyyttä alueella merkittävästi, koska yhdistettävät käräjäoikeudet ovat eri maakunnissa. Neuvottelukunta toteaa kuitenkin myös, että järjestelyn tarkoituksena on turvata oikeuspalvelujen saatavuus alueella.

Hovioikeuksien tuomiopiirien uudistamis ehdotuksesta 12.2.2003 antamassaan lausunnossa aluejakoneuvottelukunta on todennut, että oikeusturvan takaaminen on riittävä syy poiketa aluejakojen yhtenäisyydestä.

Loimaan ja Forssan käräjäoikeuksien yhdistäminen ylittäisi maakuntarajan. Kihlakuntajakoa ei rikottaisi, koska Loimaan kihlakunta siirrettäisiin kokonaisuudessaan Forssan käräjäoikeuden tuomiopiiriin. Yhdistetyn käräjäoikeuden kanslia sijaitaisi Forssassa. Oikeuspalveluiden saatavuus Loimaalla turvattaisiin säilyttämällä Loimaalla käräjäoikeuden istuntopaikka sekä sivu-

kanslia, jossa asiakkaat voisivat entiseen tapaan asioida.

Yhdistämällä Loimaan ja Forssan kärjäoikeudet on mahdollista turvata tuomioistuinpalveluiden saatavuus kahden suuren asutuskeskusten Hämeenlinnan ja Turun välillä. Näin menettellen kansalaisten asiointimatkat tuomioistuimiin säilyisivät ennallaan. Uudistuksella ei myöskään vaikeutettaisi Loimaan seutukunnan kuntien seutuyhteistyötä, koska tuomioistuimet itsenäisinä ja riippumattomina tuomiovallan käyttäjinä suorittavat kokonaan toisenlaisia tehtäviä kuin mitä kuntien välisellä seutuyhteistyöllä tarkoitetaan. Oikeuslaitoksen kannalta uudis-

tuksella olisi saavutettavissa tiettyjä kustannussäästöjä ja se myös monipuolistaisi yhdistetyn kärjäoikeuden jutturakennetta. Uudistus on sopusoinnussa hallinnon kehittämisen yleisten periaatteiden sekä hallituksen strategia-asiakirjassa ilmaistun oikeusturvan saamisen alueellisen tasapuolisuusvaatimuksen kanssa.

Toteuttamalla tuomiopiirijärjestely suunnitellulla tavalla on mahdollista tasata Loimaan ja Forssan kärjäoikeuksien työmäärä siten, että pittemällä aikavälillä on mahdollista saavuttaa henkilöstösäästöjä. Toissijaisena vaihtoehtona on kysymyksessä viitattu Loimaan kihlakunnan liittäminen Turun kärjäoikeuden tuomiopiiriin.

Helsingissä 20 päivänä huhtikuuta 2004

Oikeusministeri Johannes Koskinen

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 249/2004 rd undertecknat av riksdagsledamot Olavi Ala-Nissilän /cent m.fl.:

Har regeringen för avsikt att beakta bestämmelserna i lagen om landskapsindelning och i övrig lagstiftning som gäller förvaltningsutveckling och de allmänna principerna för förvaltningsutveckling när det gäller Loimaa tingsrätt och verksamheten inom dess domkrets och de avgöranden som eventuellt görs angående denna?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

I samband med underrättsreformen som trädde i kraft den 1 december 1993 inrättades i Finland 70 tingsrätter som ersatte de tidigare sammanlagt 97 rådstuvurätter och domsagor. På basis av de erfarenheter som vunnits av reformen av rättegångsförfarandena, ändringarna i antalet mål i tingsrätterna och tingsrätternas verksamhet har justitieministeriet fortsatt att utveckla tingsrättsnätverket så att det för närvarande finns 63 tingsrätter i Finland. Dessutom har statsrådet på sommaren 2003 fattat beslut om att sammanslå Alavo tingsrätt i huvudsak med Seinäjoki tingsrätts domkrets och Lappo tingsrätt med Kauhava tingsrätts domkrets från 1.1.2005. I ministeriets förslag till utveckling av underrätternas domkretsindelning av december 2000 kom man till att inom en tioårsperiod bör tingsrättsnätverket utvecklas vidare så att det finns c. 50 tingsrätter i Finland. På våren 2001 behandlades utvecklingsförslaget även inom ministerarbetsgruppen för förvaltning och regional utveckling.

Enligt lagen om landskapsindelning (1159/1997), som trädde i kraft 1997, skall verksamhetsområdena för statens regionförvaltningsmyndigheter grunda sig på landskapsindelningen, om inte något annat följer av särskilda skäl. Enligt motiveringen för lagens 1 § 3 mom. i regeringspropositionen (RP 169/1997 rd) kan ett sådant särskilt skäl vara bl.a. myndighetsuppgifternas art. Vid bildandet av tingsrätternas domkretsar har justitieministeriet utgått från att domkretsarna i så stor utsträckning som möjligt skall följa både häradsgrensarna och landskapsgränserna, även om domstolarna i egenskap av dömande myndigheter inte fungerar som sådana regionförvaltningsmyndigheter som avses i lagen om landskapsindelning. I sitt utlåtande angående den aktuella frågan har statens regionindelningsdelegation konstaterat bl.a. att den föreslagna ändringen skulle göra områdesindelningarna inom området betydligt mer oenhetliga, eftersom tingsrätterna som avses att sammanslås ligger i olika landskap. Delegationen konstaterar emellertid också att arrangemanget syftar till att trygga tillgången till rättstjänster inom området.

I sitt utlåtande av den 12 februari 2003 om förslaget till reform av hovrätternas domkretsindelning har regionindelningsdelegation konstaterat att tryggandet av tillgången till rättsskydd är ett tillräckligt skäl att avvika från enhetliga områdesindelningar.

Om Loimaa och Forssa tingsrätter sammanslås skulle detta inte följa landskapsgränsen. Häradsgränsen skulle följas, eftersom Loimaa tingsrätt i sin helhet överförs till Forssa tingsrätts domkrets. Kansliet av den sammanslagna tingsrätten skulle ligga i Forssa. För att trygga tillgången till rättstjänster i Loimaa skulle Loimaa tingsrätts sammanträdesplats och filialkans-

li fortfarande ligga i Loimaa, varvid klienterna på samma sätt som tidigare kan sköta sina ärenden i Loimaa.

Genom att Loimaa och Forssa tingsrätter slås samman kan tillgången till domstolstjänster inom två stora bosättningscentrum, Tavastehus och Åbo, tryggas. På detta sätt kan medborgarna sköta sina domstolsärenden på samma sätt som förut. Reformen skulle inte heller försvåra regionsamarbetet mellan kommunerna inom Loimaaregionen, eftersom domstolarna i egenskap av självständiga och oberoende dömande myndigheter utför helt olika uppgifter än vad som avses att utföras inom regionsamarbetet mellan kommunerna. Med tanke på rättsväsendet kan man genom denna reform uppnå vissa bespar-

ningar i verksamhetskostnaderna och reformen skulle dessutom innebära att den sammanslagna tingsrätten behandlar mångsidigare ärenden. Reformen är i harmoni med de allmänna principerna för förvaltningsutvecklingen samt med det krav på regional jämlikhet i fråga om tillgången till rättsskydd som nämns i regeringens strategidokument.

Genom att genomföra den planerade domkretsindelningen kan arbetsmängderna i Loimaa och Forssa tingsrätter jämnas ut på ett sådant sätt att det på lång sikt är möjligt att uppnå besparningar i personalresurserna. En alternativ möjlighet, som nämns även i spörsmålet, är att sammanslå Loimaa härad med Åbo tingsrätts domkrets.

Helsingfors den 20 april 2004

Justitieminister Johannes Koskinen